

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ

ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА
ОЦЕНКА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА И НАСЪРЧАВАНЕ НА
ЗАЕТОСТТА В ОБЩИНА СМЯДОВО

гр. Смядово - 2014 г.

Този документ е създаден в рамките на проект „Добро управление и ефективни политики в Общинска администрация Смядово”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, Договор № 13-13-49 от 12.11.2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

II. ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ

III. ОСНОВНИ КОМПОНЕНТИ НА СИСТЕМАТА ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

V. ОБЕКТИ И СУБЕКТИ НА МОНИТОРИНГА

VI. УЧАСТИЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ПРОВЕДЕНО ОБЩЕСТВЕНО КОНСУЛТИРАНЕ

VII. ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

VIII. ПРОЦЕДУРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

IX. КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

X. ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Разработването и въвеждането на правила и методики за мониторинг, контрол и последваща оценка при изпълнението на конкретни политики е задължение на органите, компетентни да ги изпълняват. В тази връзка Община Смядово инициира разработването на правила и методики за мониторинг и контрол на няколко свои политики, в това число на социалната политика и насърчаването на заетостта, в рамките на проект: „Добро управление и ефективни политики в Общинска администрация Смядово”, финансиран по ОП „Административен капацитет” (ОПАК), приоритетна ос I „Добро управление”, подприоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики”, бюджетна линия BG051PO002/13/1.3-07, Договор № 13-13-49 от 12.11.2013 г.

Социалната политика е регламентирана в множество закони и подзаконови нормативни актове, по-важните от които са: Закона за социалното подпомагане, Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане, Закона за закрила на детето, Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето, Закона за интеграция на хората с увреждания, Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания, Националния план за подобряване положението на възрастните хора с увреждания, настанени в институции и Националната програма за равни възможности на хората с увреждания.

Осъществяването на публичните политики е свързано с множество проблеми и редица рискове. Задачата е те да се идентифицират и да се вземат предвид, като се използват подходящите методи и инструменти за събиране, анализ и предоставяне на оперативно значима информация, предназначена за тези, които вземат решения. За да бъдат ефективни, мониторингът, контролът и оценката е желателно да се осъществяват още в ранните етапи на работата по съответната политика и да продължат като постоянен процес по време на реализацията ѝ до извършване на заключителната оценка за нейното прилагане и изпълнение.

Основната цел на мониторинга е да контролира ефикасността на административния процес, а чрез оценката се предоставя информация за ефективността и устойчивостта на дадена политика. Смисълът на мониторинга и оценката на публичните политики е да се прецени дали и доколко, чрез изпълнението им е възможно да се повиши качеството на живота, благосъстоянието и възможностите за просперитет на гражданите. В допълнение, мониторингът и контролът на публични политики дават възможност на управляващите да формулират приоритети за развитие и същевременно дават отговор на ключови въпроси, които имат значение за вземащите решения, заинтересованите страни и гражданите.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мониторингът и оценката са взаимосвързани инструменти, които се използват за целите на управлението - осъществяване на контрол и вземане на управленски решения относно продължаването, изменението, допълването или прекратяване изпълнението на съответната политика. Мониторингът и контролът имат важно значение за качествено и ефективно изпълнение на стратегическите документи на общината. Те подпомагат управленските органи да преценят въздействието от изпълняваните местни политики и да подобрят процеса на планиране, като отчитат както постигнатия напредък, така и негативните ефекти. Чрез тях се подобрява прозрачността в процеса на прилагане на политики, повишава се отговорността на властите пред широката общественост и се насърчава участието на заинтересованите страни при реализирането на конкретни политики. Изготвянето и използването на инструменти за мониторинг на политиките за развитие гарантират приложимост и ефективност на процеса на вземане на решения, основан на периодична и систематична оценка на ресурсите, дейностите и резултатите.

Публичните политики се разработват и прилагат чрез нормативни и ненормативни актове и свързаните с тях общи и индивидуални административни актове, концепции, програми и стратегии.

Целта на настоящия документ е да предостави общи насоки, методики, правила и процедури, както и да подпомогне представителите на Община Смядово, в това число - Общинската администрация и Общинския съвет, при планирането, подготовката и провеждането на мониторинг и контрол на изпълнението на социалната политика на общината.

Социалната политика е една от основните публични политики на Община Смядово. Тя е разписана и дефинирана подробно на местно ниво в Стратегията за развитие на социалните услуги 2011-2016 г., която включва следните направления и цели:

Направление1: Превенция за деца и семейства в риск и деинституционализация на грижата за деца :

Цели:

- Намаляване изоставянето на децата и настаняването им в СИ
- Създаване условия за развитие на децата с увреждания
- Подкрепа на децата с рисково поведение и на техните семейства
- Равен достъп на всички деца от рискови общности до качествено образование
- Подпомагане на социалната интеграция на младежите, напускащи специализирани институции

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Направление 2: Развитие на социални услуги за социално включване на уязвими групи и лица в неравностойно положение

Цели:

- Разкриване на услуги в общността, които да осигуряват достоен живот на лицата с увреждания
- Създаване на условия за реинтеграция на уязвими лица, групи и общности в риск

Направление 3: Грижа за старите хора

Цели:

- Грижа за старите хора за по-добър и достоен живот
- Осигуряване на спокоен и достоен живот на старите хора, чрез изграждане на мрежа от социални услуги в общността
- Осигуряване на качествена резидентна грижа, близка до семейния бит.

Направление 4: Развитие на човешките ресурси в сферата на СУ

Цели:

- Изграждане на капацитет за управление и планиране на СУ
- Изграждане на капацитет за предоставяне на СУ

За да бъде устойчива социалната политика и насърчаването на заетостта следва да се планират стратегически от Общината, съвместно с партньорите от обществения и частния сектор. Изпълнението ѝ трябва да се осигурява от обществения, частния, неправителствения сектор и гражданите в зависимост от способностите и силните страни на всеки участник.

Община Смядово има разгърната мрежа от социални услуги, включващи както институционални, така и социални услуги в общността за всички рискови групи от населението.

Социални услуги в общността

В тази група влизат услуги, които се предоставят в семейна среда или в среда близка до семейната. По своя смисъл те представляват алтернатива на настаняването на деца и възрастни в институция и през последните години дават възможност да се реализира държавната политика за деинституционализация. Финансирането на тези услуги се извършва като държавно делегирани дейности и дейности, финансирани от общинския бюджет.

Управлението на социалните услуги в общността се извършва от Общинската администрация или други доставчици – неправителствени организации или частни лица след провеждане на конкурс.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Териториално разпределение на социалните услуги

Дом за възрастни хора с психични разстройства с.Черни връх, Дневен център за стари хора в гр.Смядово, Център за социална рехабилитация и интеграция в гр.Смядово, Защитени жилища – 2 броя в гр.Смядово и Дневен център за хора с психични разстройства, Домашен социален патронаж в гр.Смядово, с.Веселиново, с.Александрово, с.Риш, с.Кълново. Услугата „Личен асистент” се предоставя на потребители от цялата община. Към момента тя се ползва от 20 лица. Услугата „Домашен помощник” и „Социален асистент” се предоставя на потребители от гр.Смядово, с.Риш, с.Веселиново, с.Янково и с.Бял бряг.

УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ ХОРА

Домашен социален патронаж

Капацитетът на домашен социален патронаж Смядово е 80 места. Услугата е в общността и се изразява в предоставяне на храна, поддържане на личната и жилищна хигиена, битови, административни и социално-консултативни услуги. Обхванати са населените места Смядово, Кълново, Янково, Александрово, Веселиново и Риш.

Дневен център за стари хора

Функционира от 01.09.2012г. Капацитетът му е 20 потребители. В Дневния център се предлагат комплекс от социални услуги, които обхващат цялостно обслужване на потребителите през деня, свързани с предоставянето на храна, задоволяване на здравни и рехабилитационни потребности, както и на потребности от организация на свободното време и личните контакти.

Клубове на пенсионери

Общината осигурява издръжката на 4 клуба на пенсионери. Клубовете също са форма на социална услуга, предоставяна в общността.

УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ С УВРЕЖДАНИЯ

ДВХПР

Домът се намира в село Черни връх. Функционира от 1954 г. Капацитетът му е 90 лица и той е запълнен. Домът разполага със зали за трудотерапия, кулинария и готварство, зала за кинезотерапия, спални помещения. Направени са и се поддържат пространства за отдых и почивка, които са с цветни алеи, градини, беседки.

ЗАЩИТЕНИ ЖИЛИЩА

Тази услуга се предоставя от 2009 година. Тя е социална услуга /резидентен тип/ - „Защитени жилища 1 и 2“ за възрастни хора с психични разстройства. Капацитетът им е 16

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

потребители, от които 9 потребители в „Защитени жилища 1“ и 7 потребители в „Защитени жилища 2“.

Дневен център за хора с увреждания

Социална услуга „Дневен център за възрастни хора с увреждания“ функционира от 2009 година. Капацитетът е 20 потребители.

Център за настаняване от семеен тип за лица с умствена изостаналост в с. Веселиново - Услугата стартира през месец септември 2013 г.

Център за социална рехабилитация и интеграция

През 2009 година община Смядово съвместно със сдружение ”Бъдеще за инвалидите” гр. Шумен по проект на Социално-инвестиционен фонд ремонтира и оборудва сграда, където да предоставя различни услуги. Общината кандидатства за държавно-делегирана дейност с капацитет 30 лица със физически увреждания, но е отказано финансирането, а със собствени приходи не може да осигурим издръжката. В момента има потребности и подходящи условия но Центърът не функционира.

Личен асистент

Социална услуга „Личен асистент” по Национална програма „Асистенти на хора с увреждания”. Услугата се предоставя чрез Дирекция „Социално подпомагане” – Смядово.

Домашен помощник

Социална услуга „Домашен помощник” по Национална програма „Социални услуги в семейна среда”. Услугата се предоставя от Община Смядово.

Социален асистент

Социална услуга „Социален асистент” – предоставя се периодично по проекти на община Смядово, финансирани от ОП „Развитие на човешките ресурси”.

УСЛУГИ ЗА СОЦИАЛНО СЛАБИ И БЕЗРАБОТНИ

Обществена трапезария

Тази услуга е много търсена и с широк обществен отзвук, тъй като голяма част от населението в община Смядово е под прага на бедността, издържащи се със социални помощи, възрастни и самотни хора. Услугата е насочена към най-уязвимите групи в обществото.

За изпълнител на услугата – приготвяне на храна за 50 човека, включваща супа, основно ястие и хляб е определен Домашен социален патронаж – Смядово. Приготвянето на храната и разноса по домовете се извършва от Домашен социален патронаж - Смядово.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Обществена трапезария за социално слаби лица

Тя функционира само през зимния период, когато необходимостта от подпомагане на лицата от рисковите групи е най-голяма. Тя се предоставя с помощта на БЧК и спонсори.

УСЛУГИ ЗА ДЕЦА

Приемна грижа

Приемната грижа е социално услуга, която тепърва предстои да се развива в общината. Към момента има само едно приемно семейство, в което се отглеждат 3 приемни деца. Други приемни семейства на територията на общината няма.

Политиката за насърчаване на заетостта е изключително важна за общината и нейното бъдещо устойчиво развитие. Равнището на безработица в община Смядово е относително високо и със стойности над средните за област Шумен и за страната. Безработицата си остава един от основните проблеми в общината и пазара на труда се нуждае от стимулиране.

Причините за високата безработица, ниските коефициенти на икономическа активност и заетост в общината са: демографската криза, липсата на работни места и несъответствието между професионалната квалификация и пазара на труда, в следствие от реструктурирането на икономиката. Наблюдава се дефицит на квалифицирана работна ръка на регионално ниво (в райони намиращи се далеч от индустриални и административни центрове, планински райони) и на подотраслово ниво (за някои професионални тенденции и професии). Несъответствието между предлаганите и търсените квалификации е очевидно предимно в следните групи: незавършилите училище, млади хора, завършващи средно образование и тези без или с много ниско ниво на професионална квалификация. Това несъответствие се наблюдава също така в групите от хора с образование и професионални квалификации, но без стаж, както и в групата на продължително безработните. Бързо нарастват нуждите от квалифицирана работна ръка, свързани с въвеждането и използването на нови производствени, информационни и комуникационни технологии. В същото време младите квалифицирани кадри предпочитат да напуснат родните места и да работят в големи градове у нас или в чужбина.

Настоящите правила и методики са насочени към създаване на системен подход за участие на местната власт и органа на местно самоуправление в община Смядово в сътрудничество с гражданите, неправителствени организации, търговски дружества, сдружения, обществени съвети и общинската администрация за оптимизиране на процесите на стратегическо планиране и въвеждане на механизми за разработване и ефективно управление на социалната политика и насърчаването на заетостта.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение. Законът за местното самоуправление и местната администрация (чл.17) определя основните сфери на компетенции на местната власт в които гражданите участват в управлението на общината както чрез избраните от тях органи, така и непосредствено чрез референдум и общо събрание на населението. Местен референдум и общо събрание на населението се свикват и произвеждат при условия и по ред, определени със закон. Разходите за произвеждането на местен референдум и общо събрание на населението се поемат от общинския бюджет

Основните политики от местно значение и от компетенциите на местната власт в които закона определя правота и реалната възможност на гражданите да участват при формиране на решения са:

- общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация;
- устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;
- образованието;
- здравеопазването;
- културата;
- благоустрояването и комуналните дейности;
- **социалните услуги;**
- опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси;
- поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници;
- развитието на спорта, отдиха и туризма.

При формирането на всички местни политики, трябва да има правила и процедури, които да се прилагат и спазват.

Необходимо е добро познаване на нормативната база, която регламентира социалната политика и възможностите за насърчаване на заетостта, защото:

1. Общинските политики, както всички публични политики се разработват в съответствие със законовите и подзаконовите актове за развитие на отделните стопански и нестопански дейности и отрасловите стратегии.

2. Общинските политики се прилагат чрез приети от Общинския съвет стратегии, програми, планове, наредби и с индивидуални административни актове на Кмета.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

II. ОСНОВНИ ДЕФИНИЦИИ

За целите на настоящите правила и методики понятието „**мониторинг**“ се определя като: *„дейност по систематичното и непрекъснато събиране, анализ и използване на информация с цел управленски контрол, идентифициране и предприемане на корективни действия при прилагането на социалната политика и насърчаването на заетостта.“*

Целта на мониторинга е предоставянето на ключова информация за осъществения напредък на компетентните органи, отговорни за изпълнението и контрола на публичните политики. Мониторингът се осъществява на всички равнища на административна дейност. При него се използват както официални доклади, така и неофициални съобщения, като акцентът може да се постави върху:

- използваните ресурси/вложенията (мониторинг на вложените ресурси);
- планираните дейности и/или осъществяваните процеси (мониторинг на изпълнението);
- получените крайни/непосредствени резултати (мониторинг на резултатите).

Целта е да се коригират отклоненията от поставените задачи като по този начин се подобри осъществяването на съответната политика и се улесни по-нататъшното развитие на процеса.

Мониторингът/наблюдението се свързва с една от значимите управленски функции - оценката и контрола при планиране и управление на програми и проекти, поради което е важен инструмент за ефективното управление. Терминът мониторинг има латински произход (monitoring) и означава системно наблюдение на даден процес с цел фиксиране на съответствие или несъответствие на резултатите с първоначално планираните.

Мониторингът на общинските политики, програми и проекти е насочен към повишаване равнището на информационно обслужване на управлението и към подобряване на качеството и ефективността в партньорството между общинската администрация и структурите на гражданското общество. Основната му цел е да осигурява надеждна обратна информация за състоянието на наблюдавания обект/субект/политика с оглед формиране на правилни управленски решения.

Чрез мониторинга се цели да се предостави на компетентния орган и неговия екип, както и на главните заинтересовани страни, ранна информация за напредъка - или липсата на напредък по постигането на резултатите. По време на мониторинга се набират количествени и качествени

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

данни за ежедневиия процес по прилагането на конкретна политика, като напредъкът към текущия момент се сравнява с първоначалните очаквания, за да се определят евентуалните необходими корективни действия.

Мониторингът и оценката на публични политики и стратегически документи са инструменти на доброто управление. Те са неотделима и значима част на процеса на вземане на решения и управление на цялостния цикъл на разработване, прилагане и оценяване на обществените политики. Те създават и гарантират:

- **Ефективност и ефикасност на политиките** и изграждането на стратегическа визия - институциите постигат резултати, адекватни на обществените нужди, като наличните ресурси се използват по най-добрия начин. Лидерите и обществеността изграждат широка и дългосрочна перспектива за добро управление и развитие.

- **Подобрение на качеството на изпълнението** на публичните политики, постиганите резултати, създаваните продукти и предоставяните услуги. Подобрява се и се развива капацитетът на всички институции, организации и техните мрежи, ангажирани с реализацията на политиките.

- **Отчетност** - отговорите на въпроса до каква степен политиките постигат своите цели, доколко рационално са използвани публичните ресурси, какви са обществените въздействия. Отчетността дава възможност на всички заинтересовани страни - социално-икономически партньори - да преценяват степента, в която техните интереси са защитени.

- **Отговорност на управлението** - политиците и служителите в публичния сектор правят публични резултатите от упражняването на своите правомощия, вземат мерки при разминавания между планирани и получени резултати, поемат отговорност за грешки и некомпетентност.

- **Прозрачност на управленските процеси** - информацията за процедурите и отговорните институции са достъпни за заинтересованите страни и обществеността, каналите за комуникация между заинтересованите страни и публичните власти са отворени.

Механизми за гражданско участие - активните граждани получават възможност да участват във вземането на решения за реализацията на публичните политики или необходимостта от тяхната промяна.

Съгласие - общественият дебат позволява съгласуване на различни интереси и постигане на съгласие и подкрепа за реализацията на публичните политики. В процеса на мониторинга и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

оценяването на публичните политики заинтересованите страни получават възможност за влияние върху тях, което води до мобилизация и координация на обществените действия на различните заинтересовани страни.

Резултатите от мониторинга и оценките подпомагат разработването на мерки и инструменти за развитие на обществените политики.

Мониторингът може да е вътрешен, външен, или "смесен" - когато се използва външен мониторинг, за да се проверят резултатите от вътрешен мониторинг.

Вътрешният мониторинг се извършва от служителите в съответната администрация.

При него се акцентира върху разпределението на наличните ресурси, разходването на отпуснатите средства, изпълнението на задачите, спазването на сроковете, възникването на непредвидени обстоятелствата, предлагането на уместни промени, внасянето на своевременни корекции, както и върху установяването на действителния напредък в прилагането на определена политика (програма, проект) в дадена област.

Вътрешният мониторинг трябва да е ежедневна дейност на експертите, определени от компетентния орган, осъществяващ прилагането.

Външният мониторинг се възлага от компетентния орган на външни за съответната администрация експерти. Той създава допълнителна сигурност по отношение на независимостта, откритостта, обективността и прозрачността при оценката на междинните и крайните резултати. Специално внимание се обръща на точното съответствие с приетите правила и на ефективното усвояване на финансовите средства.

Мониторингът на общинската социалната политика е един от основните инструменти на доброто управление при упражняването на местното самоуправление и затова той трябва да се разглежда като неразделна част от процеса на вземане на решения и управление на цялостния цикъл на разработване и изпълняване на тази политика.

Ключов елемент от мониторинга е систематизирането на определена информация свързана с факторите на въздействие върху обекта на социалната политика. Независимо от това дали факторите са вътрешни или външни, настъпилите промени в техните стойности са определящи за хода и изпълнението на тази политика.

Мониторингът се базира на възможността за правилно планиране и осигуряване на адаптивност на социалната политика, с цел оптимизиране въздействието на вътрешните фактори и съобразяване инструментите на политиката със състоянието и величината на външните. В този контекст той следва да се възприема преди всичко като вътрешно-присъща управленска

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

функция, изведена на публично ниво, тъй като общинската социалната политика е ориентирана към задоволяване на нарастващите потребности на жителите на общината от социални услуги, предоставяне на нови и подобряване на достъпа до тях.

Основната задача за постигане на целта на мониторинга върху социалната политика е да се следят и измерват постигането на нейните цели, в хода на изпълнение и при необходимост да се направят своевременни промени в подхода (начина) на нейното изпълнение.

Контролът е реализиране на проверка за изпълнение на общинската социалната политика, както и предприемане на мерки за подобрене, съобразно получените резултати. Функционално-контролните функции са ориентирани в посока на осигуряване законосъобразността и целесъобразността на инструментите на социалната политика, които две функционални направления се допълват взаимно.

Спецификата на социалната политика предполага:

- законосъобразността да се контролира преди всичко от субекти в Общината.
- целесъобразността чрез допълнителен контролен субект в лицето на представители на заинтересованите страни, което е абсолютно задължително и целево необходимо.

Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения във връзка с изпълнението на политиката. Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на социалната политика и насърчаването на заетостта, както и целесъобразност, изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика.

Последващата оценка на социалната политика е заключителната фаза на интервенцията „Оценка” от инструмента „Мониторинг”. Тя е процес и краен резултат от измерване на количествени и качествени характеристики на разработените документи и тяхното изпълнение на база предварително определени изисквания за постигане на определени резултати, за въздействия върху местните общности, за удовлетворяване потребности чрез специално събрана и анализирана информация.

Важно е да се подчертае, че последваща оценка трябва да е независима. Резултатите от нейното изпълнение са изходна база за разработване и структуриране на политиката в нейната следваща фаза или планов период. Основните компоненти на последваща оценка на общинската социалната политика са:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. Пречи резултати от провеждане на социалната политика.

В рамките на самата последваща оценка на изпълнението на социалната политика, от субектите на вътрешния мониторинг се осъществяват бързи оценки на индикаторите, чрез метода „матрица на индикаторите“. Този метод сформира необходимата база данни за реална и обективна преценка степента на постигане на количествените цели от изпълнение на политиката. Наличието на попълнена матрица на индикаторите към датата на приключване изпълнението на социалната политика се явява инструмент на последващата оценка, който дава рамката на обективното количествено оценяване на резултатите от провежданата политика.

2. Въздействие върху обекта на общинската социална политика.

Като компонент на оценката, въздействието се отнася до обективни характеристики на обекта на социалната политика, от една страна и субективното възприятие на резултатите от изпълнението на политиката от страна на пряко заинтересованите страни. За измерване въздействието на социалната политика се прилагат статистически и социологически инструменти, базирани на методите за мониторинг описани по-горе.

3. Причинно-следствени връзки между преките резултати и полученото въздействие, в т.ч. изводи и препоръки за формулиране на следваща фаза на социалната политика. Причинно-следствената връзка може да бъде статистически значима или не. И в двата случая изводите са важни от гледна точка продължаващата фаза или период на изпълнение на социалната политика и определянето на съответните показатели като значими и/или спомагателни в рамките на нейното планиране.

Последващата оценка, в този смисъл е и своеобразна подготовка за изпълнение на следващия етап на политиката, доколкото дори тя може да не е формулирана като изричен документ, обхватът и предметът на политиката не се променя.

В следващата таблица е представена взаимовръзката между съдържанието на трите термина - МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА:

МОНИТОРИНГ	КОНТРОЛ	ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА
<ul style="list-style-type: none"> • Текущо изпълнение • Фактори на вътрешната среда • Фактори на външната среда • Адаптивност на политиката 	<ul style="list-style-type: none"> • Законосъобразност на изпълнението • Целесъобразност на изпълнението 	<ul style="list-style-type: none"> • Краен резултат от изпълнение на политиката • Въздействие върху обекта на политиката

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

III. ОСНОВНИ КОМПОНЕНТИ НА СИСТЕМАТА ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Въпреки голямото разнообразие от методи и подходи за реализация на дейностите по мониторинг на изпълнението на политики, всяка една система за мониторинг следва да съдържа няколко основни компонента:

1. Очаквани резултати

От особена важност за успешното и ефективно осъществяване на дейностите по мониторинг на изпълнението е ясното и прецизно дефиниране на очакваните резултати от изпълнението на конкретна политика за развитие. Органът, отговорен за изпълнението на съответната политика следи, още на етап планиране, да дефинира ясно желаният ефект - очакваната промяна в екологичното състояние на територията (вкл. преки и косвени ефекти), в резултат на реализацията на конкретните дейности по изпълнение на политиките за развитие.

2. Ключови индикатори за мониторинг

За да се проследи напредъка по изпълнението на конкретната политика и постигането на дефинираните очаквани резултати следва да се разработи и приложи система за измерване на изпълнението въз основа на набор от ключови показатели/индикатори.

Заинтересованите страни (социални партньори, представители на местния бизнес, НПО, браншови организации и др.) би трябвало да участват в избора на показатели.

Индикаторите за наблюдение и оценка на реализацията на общинската социална политика и насърчаване на заетостта следва да са формулирани най-малко в следните три категории:

- **Индикатори, произтичащи от очакваните резултати**, с които ще се измерват положителните изменения в средата с пряк принос за повишаване качеството на живот;
- **Индикатори, свързани с използваните ресурси**, при което се отчита синергичният ефект;
- **Индикатори, свързани с въздействието върху развитието на територията.**

Индикаторите следва да бъдат:

- ясно определени;
- възможно най-опростени;
- ограничени на брой;
- количествени (за измерване на ефикасността) или качествени (за измерване на динамичната устойчивост чрез оценка на нагласите и поведението);
- основаващи се на детайлизирани данни;
- определени с участието на заинтересованите страни.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3. Източници на информация, методи и периодичност на събиране на информация

Изборът на надеждни и добре анализирани индикатори следва да се основава на разнообразни източници. Системата за мониторинг на изпълнението следва да предоставя достатъчно изчерпателна информация относно конкретните източници на информация за проследяване на определените ключови индикатори, методите за събиране на информация, както и периодичност на събиране на информация за всеки един от дефинираните индикатори.

Източниците на информация следва да бъдат достоверни и да предоставят достатъчно количествени и качествени данни, позволяващи проследяване на изпълнението на конкретни дейности и постигане на дефинираните резултати. Събирането на данни и анализите трябва да се планират предварително. Във възможно най-голяма степен следва да се разчита на наличните източници, тъй като те най-лесно могат да бъдат включени в процеса по мониторинг и оценка.

Главното предизвикателство при мониторинга е да се събере, съхрани и използва информация, която служи за оценка на различни нива. В крайна сметка, мониторингът трябва да бъде многофункционален, така че информацията, генерирана на едно ниво, да бъде полезна и на други равнища след това.

4. За осъществяване на мониторинга могат да използвани следните източници на информация (документи), които са разработени или се съхраняват в общината:

- Отчети за изпълнението на социалната политика;
- Отчети за изпълнение на Стратегията за развитие на социалните услуги на територията на Община Смядово;
- Оценки за изпълнението на Стратегията за развитие на социалните услуги;
- Справки за реализирани проекти и инициативи, свързани със социалната политика;
- Решения и Наредби на Общинския съвет по отношение на социалната политика;
- Заповеди на кмета на общината, свързани със социалната политика;
- Протоколи от заседания на постоянните комисии на Общинския съвет, на които са обсъждани въпроси, свързани със социалната политика;
- Препоръки на експерти в Общинската администрация и външни експерти;
- Решения на Общинския съвет за приемане на общинския бюджет;
- Справки за изпълнението на общинския бюджет;
- Годишна програма за управление и годишен отчет за дейността на Кмета;
- Справка за числеността и структурата на общинската администрация и други.

5. Субекти на мониторинга и отговорности

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Системата за мониторинг на изпълнението следва да дава изчерпателна информация относно субектите на мониторинга - органите/звената в съответната администрация, отговорни за организацията на процеса по наблюдение на изпълнението, както и ясно да дефинира конкретните отговорности, свързани с планирането, подготовката, събирането и анализ на информация и отчитането на предприетите мерки за наблюдение.

6. Предназначение на резултатите от проведения мониторинг

Чрез мониторинга на изпълнението на органа, отговорен за реализацията на социалната политика и насърчаването на заетостта се предоставя достъп до подходяща и своевременна информация за цялостния напредък към постигане на резултатите от прилагането. Резултатите от мониторинга включват констатации, изводи, препоръки и поуки, извлечени от опита. Препоръките могат да бъдат използвани за подобряване на процеса на вземане на информирани решения и усъвършенстване на цялостния процес по прилагане на социалната политика.

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Процесът на провеждане на мониторинг, наблюдение, контрол и оценка на изпълнението на социалната политика и насърчаването на заетостта се базира на анализ и прилагане на 9-те принципа на стратегическото планиране на местно ниво, както следва:

Принцип 1: Единство и всеобхватност на обектите на мониторинг;

Принцип 2: Адекватност и уместност на политиката;

Принцип 3: Приложимост и общо въздействие на политиката;

Принцип 4: Ефективност и ефикасност на политиката;

Принцип 5: Финансово управление и контрол на политиката;

Принцип 6: Независимост и безпристрастност на субектите на мониторинг;

Принцип 7: Откритост, прозрачност и публичност;

Принцип 8: Ясни правила и процедури за провеждане на мониторинг и отчетност;

Принцип 9: Устойчивост, партньорство и взаимодействие с всички заинтересовани страни.

Настоящите Правила и методики са основни за процеса по планиране, програмиране, управление, ресурсно осигуряване, наблюдение, контрол и оценка на изпълнението на стратегиите, плановете и програмите за провеждане на общинската социална политика.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

V. ОБЕКТИ И СУБЕКТИ НА МОНИТОРИНГА

1. Обекти на мониторинга

Мониторингът, наблюдението, контрола и оценката на изпълнението се отнасят до следните ключови аспекти на социалната политика и насърчаването на заетостта:

а) **икономичност** на извършваните дейности по прилагане на оценяваната политика от съответният орган или звено в рамките на администрацията в съответствие с добрите административни принципи и управленски практики;

б) **ефикасност** на използването на финансовите, човешките, техническите и други ресурси, включително оценяване на мерките за изпълнение на мониторинга и прилаганите процедури за преодоляване на констатирани недостатъци;

в) **ефективност** по отношение постигането на целите на политиката, а също и оценка на действителните резултати и въздействия в сравнение с очакваните.

2. Субекти на мониторинга

Субектите на мониторинга на изпълнението на социалната политика и насърчаването на заетостта:

а) Кметът на общината;

б) Общински съвет;

в) Представители на общинска администрация и съответните звена (отдели, дирекции) пряко отговорни за прилагането на оценяваната политика;

г) Представители на специализирани звена за извършване на вътрешен мониторинг и контрол на дейностите по изпълнение на местните политики за развитие и в частност на социалната политика;

д) Представители на местното население и структури на гражданското общество, бизнеса и др. в качеството им на заинтересовани страни;

е) Външни организации/оценители/експерти/консултанти - в случаите, когато провеждането на мониторинг и оценка на изпълнението се възлага на независими експертни екипи.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

VI. УЧАСТИЕ НА ПАРТНЬОРИТЕ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ПРОВЕДЕНО ОБЩЕСТВЕНО КОНСУЛТИРАНЕ

Партньорството предполага „възможно най-широки консултации сред всички съответни институции - регионалните и местните власти, други компетентни органи, икономически и социални партньори и граждани, защото всички солидарно са отговорни за прилагането и изпълнението на социалната политика и насърчаването на заетостта”.

Принципът за партньорство и овластяване е основен базов елемент в хоризонталните политики на ЕС. Никой друг принцип не би могъл да бъде приложен на практика и обществено контролиран без залагането на механизми за консултиране и участие на всички заинтересовани страни в процесите на планиране и изготвяне на политики.

Препоръчва се ефективното партньорство, което изисква ранно включване на партньорите в подготовката на програмите, бюджетирането, управлението, наблюдението и оценката на политиката. Опитът показва, че инвестирането в разширено участие на един ранен етап от цикъла на програмиране се изплаща чрез по-благоклонното приемане и подкрепа от страна на партньорите на по-късен етап. Координираният принос на всеки от партньорите на всички равнища е необходим и полезен, тъй като засилва единодушното приемане на предложените мерки. Координацията е ключов момент за ефективността, тъй като ангажиментът трябва да бъде поддържан, а приносът на различните страни - организиран.

Много е важно, ако е възможно, да се ангажират правилните партньори за съответната работа в точното време от самото начало на процеса на планиране. Тук трябва да се подчертае приемствеността на представителството на партньорите. Важно е да се ангажират местни партньори, за да се разработят документи, които отговарят на местните нужди и са по-широко приети на местно ниво.

Съществуват няколко принципни начина на включване на заинтересованите страни:

1. Предоставяне на информация - заинтересованите страни получават информация за това, което вече е решено и планирано, за политики и програми, които вече са факт.
2. Консултации - заинтересованите страни се консултират за бъдещи политики и програми. При консултациите не се поема ангажимент мненията и становищата на заинтересованите страни да бъдат взети под внимание.
3. Функционално участие или сътрудничество - заинтересованите страни са насърчавани да сътрудничат с оглед постигане на целите на политиката.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

4. Интерактивно участие или упълномощаване - заинтересованите страни създават съдружия и партньорства с вземащите решения и провеждащите политиката или програмата още на ранните етапи от подготовката и разработването им, както и през целия период на тяхното осъществяване, мониторинг и оценка. Така се извършват прехвърляне на част от контрола върху вземането на решения и използването на ресурсите към заинтересованите страни, както и споделяне с тях на отговорността за резултатите от политиката.
5. Участие по инициатива на самите заинтересовани страни, когато те самите проявяват инициатива да бъдат включени в осъществяването, мониторинга и оценката на политиката.
Възможностите за такова участие до голяма степен зависят от това, до каква степен политиката създава благоприятни условия и предпоставки за разгръщане на самоинициатива, както и от волята на вземащите решения и носещите отговорност за реализацията на политиката.

СТЪПКИ ЗА ВЪВЛИЧАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

1. Определяне на заинтересованите страни
2. Определяне функциите на бъдещата работна група
3. Информирание на обществеността
4. Привличане на заинтересованите страни за участие
5. Формиране на Работна група за координиране на разработването на Стратегия за развитие на социалните услуги
6. Заинтересована страна:

Всяко лице или група във или извън организацията, които зависят от нея, имат претенции по отношение на вниманието и ресурсите ѝ, засегнати са от резултатите от дейността на организацията или от които организацията зависи.

Повечето обществени организации и в частност общинската администрация са свързани с много лица или групи, които имат роля в създаването и реализацията на общинската Стратегия за развитие на социалните услуги и имат очаквания по отношение на нея. В голяма степен успехът или провалът на стратегията се определят от това доколко заинтересованите страни са удовлетворени от нея.

Анализът на заинтересованите страни може да обхване четири въпроса:

1. Кои са заинтересованите страни?
2. **Какви очаквания имат те по отношение на общинската Стратегия за развитие на социалните услуги?**

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3. Какъв е вероятният ефект от планираните решения върху заинтересованите страни?
4. Какъв може да бъде уникалният принос на всяка една от заинтересованите страни към процеса на създаване и реализиране на общинската Стратегия за развитие на социалните услуги?

В зависимост от големината и социално-икономическата структура на общината, в която се разработва програмата списъкът на заинтересованите страни ще бъде различен. Процесът на определяне на заинтересованите страни може да включи следните потенциални групи:

А/ Органи на местното самоуправление

Въз основа на Закона за социалното подпомагане и Законът за местното самоуправление основната отговорност при разработването на Стратегията за развитие на социалните услуги се поема от органите за местно самоуправление. Ангажирането на местната администрация се счита за важна предпоставка за правилното разработване на програмата и поемането на отговорността за нейното изпълнение.

В зависимост от размера на общината, конкретните социални проблеми и структурата на общинската администрация съставът на екипа, който трябва да бъде въввлечен в работата по Стратегията за развитие на социалните услуги може да бъде различен. Първата задача е да бъдат определени експертите, които трябва да бъдат въввлечени в процеса на планиране, като например:

- Представител на Общинския съвет
- Кмет или заместник кмет
- Специалисти по социални дейности и социални услуги
- Финансови експерти
- Специалисти в определени области
- Други

Б/ Държавни институции

Държавните институции са основните източници на информация, притежаващи база данни за социалните структури, дейности и услуги, а една Стратегия за развитие на социалните услуги се основава преди всичко на анализа на сегашното състояние на средата и потребностите на населението. Включването на експерти от държавните институции при разработването на Стратегията е много важно за събирането и правилното обработване на информацията, като е желателно да се поканят специалисти от региона и компетентните институции.

Една общинска Стратегия за развитие на социалните услуги трябва да бъде в съгласие с националната политика, за да може да получи подкрепа, включително и финансова, от съответните институции.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Възможни партньори в нейното разработване са:

- Представител на Агенция за социално подпомагане;
- Представител на Агенция по заетостта / ДБТ;
- Представител на отдела за закрила на детето;
- Представител на РЗИ
- Представител на бюро по труда
- Други социални институции

В/ Бизнес структури

Държавни или частни предприятия /промишлени, селскостопански или търговски/ на територията на една община са основните структури, които могат да подпомогнат решаването на някой социални проблеми в общината. Изграждането на партньорство с тях е от първостепенно значение за успеха на Стратегията за развитие на социалните услуги, тъй като те са основните източници на доходи за населението.

Г/ Неправителствени организации и обществени групи

Групата на неправителствените организации /или обществените групи, които не са формално регистрирани/ е много разнообразна – от местни сдружения, асоциации и фондации до професионалните съюзи. Неправителствените организации са изразители на обществените интереси. Те са една от най-характерните черти на гражданското общество, което се изгражда в момента в страната ни.

Въвличането им в процеса на разработване на общинската Стратегията за развитие на социалните услуги е гаранция, че дейностите, които ще залегнат в нея ще отразяват приоритетите на общността. Партньорството с неправителствените организации е най-добрият, а често и най-евтиния, начин да представим дейността на общинската администрация на широката общественост. Първо, хората са склонни да вярват повече на информацията предоставена от тези организации, отколкото на информацията излъчена от общинската администрация, след като са създадени от самите граждани да защитават техните интереси. Второ, тези организации често разполагат със значителен брой доброволци, които могат да спестят много средства, например, за разлепване на афиши, разпространение на листовки и за различни социални дейности и услуги.

От друга страна партньорството с НПО е най-добрият начин да се избегнат излишни проблеми в прилагането на някои дейности, които могат да не са популярни сред обществеността. Игнорирането на НПО и ограничаването на потока на информация към тях може

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

да доведе до грешно разбиране за определен конкретен проект. Мобилизирането на възможностите на организациите за спирането му може да се окаже фатално за неговото реализиране.

При определянето на списъка на НПО, които да бъдат поканени за участие в разработването на Стратегията за развитие на социалните услуги могат да бъдат включени организации, които са създадени на местно ниво, както и клоновете на национални организации на територията на общината, работещи в следните области:

- Социална
- Опазване на здравето на населението
- Проблемите на малцинствата
- Обучение и др.

Е/ Медиите

Методите за информиране на широката общественост за дейността на общинската администрация са много и разнообразни. Те варират от обновяването на информацията на общинското табло, през раздаването на листовки в училищата до провеждането на обществени срещи. Един от най-ефективните методи за информирането на гражданите са медиите.

От своя страна представители на медиите имат голям интерес да бъдат в тесни контакти с общинските служители, което ще им позволи да се изявят чрез наличието на “гореща” информация направо от общественото управление. В днешните условия на пазарна икономика и голяма конкуренция това е много важно, както и способността да се разбират определени проблеми на по-високо ниво от това на общата култура. Перспективните журналисти вече се стремят да се специализират в една или друга сфера, което ще ги направи търсени в бъдеще. Ето защо е много важно внимателно да се проучат журналистите, които се интересуват от темата за социалните дейности и услуги и да се привлекат тези от тях, които осъзнават перспективността от участието в процеса на разработване на програмата.

Необходимо е да се намери онзи оптимален баланс между платената и неплатената услуга на медиите, който ще осигури постигането на целите на общината.

Предложения от проведено обществено консултиране

В община Смядово е проведено анкетно проучване сред 40 граждани и служители на Общинската администрация по различни теми, част от които са свързани с политиката за регионално и местно развитие. Анкетата беше публикувана на сайта на Община Смядово и разпространена чрез Центъра за информация и услуги в сградата на Общината. Проведен е и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Обществен форум за консултиране на общинските политики.

Според 50% от анкетираните политиките в Община Смядово се определят най-вече от Общинския съвет, а 25 % смятат че се определят от Държавата. Около 10% от анкетираните, считат че политиките се определят от Кмета, 10% отговарят че Община Смядово определя сама нейните политики, а 5% не могат да преценят.

На въпроса: „Как се определят общинските политики?“, 50% от анкетираните отговарят, че се определят чрез решения на Общинския съвет. Според 20% общинските политики се регламентират от националното законодателство в съответните области, 15% считат че определянето им зависи от общинските наредби, правилници, правила и др. Около 10% от участниците в проучването отговарят, че общинските политики се определят от планови и стратегически документи, а 5% смятат че заповедите на кмета определят политиките на Общината.

Според 70% от анкетираните, гражданите трябва да участват в процесите на формиране, мониторинг и контрол на изпълнението на общинските политики, 15% смятат за ненужно участието на гражданите в управлението на общината, а 15% не могат да преценят.

На въпроса: ”По какъв начин гражданите могат да участват в процесите на формиране, наблюдение и контрол на изпълнението на общинските политки?“, 15% от участниците в анкетата отговарят, че са нужни повече публични обсъждания, 10% считат, че е необходимо въвеждане на електронни административни услуги, като по този начин се улесни достъпа на гражданите до дейността на Общината. Според 5% от анкетираните, гражданите трябва да участват в сесиите на Общинския съвет и да изразяват мнението си открито.

Анкетираните оценяват социалната политика на Община Смядово и политиката за насърчаване на заетостта по следния начин:

- Отлична – 35%
- Много добра – 20%
- Добра – 35%
- Незадоволителна – 5%
- Слаба – 5%

На въпроса: „Дали Община Смядово информира своевременно гражданите за формулираните политики?“, 85% са отговорили, че своевременно се получава информация за действията на Общината. Според 10% информацията не винаги се получава, а 5% от анкетираните смятат че гражданите не получават информация за действията на Общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Според 65% от анкетираните основният източник на информация за общинските политики е интернет страницата на Община Смядово. Около 10% отговарят, че основния източник на информация е Общинския вестник, а 5% считат медиите за основен източник на информация за общинските политики. Близко 5% от попълнителите анкетата, получават информацията от информационното табло в сградата на Общината, за други 5% основният информационен източник е Центърът за информация и услуги на гражданите. За 5% от анкетираните информация се получава основно от Общинското радио, а за други 5% тази информация се набавя от брошури и рекламни материали за дейностите на Общината.

По въпроса, за подобряване на общинската социална политика и насърчаване на заетостта, анкетираните са дали следните предложения:

- Курсове за преквалификация – 15%
- Изграждане и поддръжка на социални домове – 10%
- Насърчаване към образованост – 5%
- Анкетираните, които не са отговорили на този въпрос – 70%.

Според 5% от анкетираните изпълнението на общинските политики трябва да се наблюдава от гражданите като се правят отчетни събрания пред тях. Други 5% от попълнителите анкетата считат за достатъчно наблюдението от Общинския съвет, Общинската администрация и Кмета. Обновяването на информацията в сайта на Общината е достатъчно според 5% от анкетираните, според други 5% - дейността на Общината може да се наблюдава чрез местното радио. Около 80% от анкетираните не са дали отговор на този въпрос.

На въпроса: „За кои политики, теми и области, Общината трябва да се допитва до гражданите?“, 20% от анкетираните отговарят, че за всички политики, теми и области преди формулирането им, Общината трябва да се интересува от мнението на гражданите. Според 5% от участниците в анкетата, Общината трябва да се допитва до гражданите само за политиката в областта на околната среда. Други 5% смятат, че Общината трябва да се допитва до гражданите за изготвянето на Общинския план за развитие, а 70% нямат мнение по този въпрос.

На въпроса: „Коя е най – приоритетната политика за Община Смядово?“, анкетираните са дали следните отговори:

- Социалната политика – 40%;
- Политиката за регионално и местно развитие – 5%;
- Анкетираните, които не са отговорили на този въпрос – 55%

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

На въпроса: „Какво е първото нещо, което ще направят ако са за един ден Кмет на общината?“, анкетираният отговарят: 5% отговарят, че за един ден нищо не може да се направи, други 5% ще създадат извънкласни занимания за децата в подрастваща възраст. а 90% не са дали отговор.

Развитието на гражданското общество предполага даване на възможности за участие както на отделни граждани, така също и на техни сдружение и представители в обсъждането на проблемите и насоките за развитие на местните политики. От друга страна, чрез това участие се гарантира наличието на коректив на административните решения и повишаване на равнището на прозрачност на взетите решения относно приоритетите в политиките и техните реализации.

Механизмите за гражданско участие на практика се прилагат чрез три основни инструмента за осъществяване на партньорства:

- **Информирание – еднопосочни информационни потоци**, при които местните власти изготвят и предоставят информация, предназначена за гражданите и техните организации. Осъществява се чрез официални документи; пресконференции, радио и телевизионни предавания, създаването на електронни страници и уеб базирани канали на информация; отговори на въпросници и проучвания, безплатни телефони за „горещи линии“ и др.

- **Консултиране – двупосочна връзка**, при която гражданските организации осъществяват обмен на информация с държавните институции. Консултациите включват оценки на бенефициентите, събиране на обратна информация и отзиви, срещи в общината, фокус групи, конференции, кръгли маси, обсъждания и др. форми.

- **Ангажиране или активно участие – връзка, основаваща се на партньорство с местните органи**, при което гражданите и техните организации вземат активно участие в процеса на разработване на конкретни дейности и политики. При него се признава ролята на гражданите в процеса на предлагане на варианти, въпреки че отговорността за окончателното решение или формулирането на дадена политика се поема от съответния компетентен орган.

Съществуват и форми на сътрудничество между местната власт и гражданските организации, при които контролът върху взетите решения е споделен. Споделеното при вземане на решения е полезно, когато познанията, капацитетът и опитът на външните участници са критични за постигането на целите на политиката. В тази ситуация са по-засилени тенденциите за отговорност при изпълнение на взетите решения, интереса от наблюдение на качеството на изпълнение на решенията, упражняването на контрол от различни заинтересовани страни,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

изграждането и прилагане на култура за отчетност и публичност на постигнатите резултати от местната власт.

Насоките за взаимодействие между местната власт и гражданските организации могат да се систематизират както следва:

Съвместно разработване на цялостна социална политика на общината, на определени целеви политики и програми (например политика за социално включване, програма за социално подпомагане, програма за насърчаване на заетостта в общината и др.), **както и на споразумения за съвместна дейност.**

- Въвличане на СГО в работата на комисиите към Общинския съвет, **излъчване на експерти от общинската администрация за съвместна работа със СГО.**
- Създаване на **групи за обществено наблюдение, оценка и контрол на проблемите**, групи за граждански диалог, **консултативни и обществени съвети към кмета**, мрежи и коалиции за партньорство и др.
- Изграждане на **временни, или постоянно действащи органи** за взаимодействие между Общински съвет, общинска администрация и СГО.
- Обединяване на усилията за финансиране на значими местни дейности.
- **Създаване на публичен регистър на СГО в общината**, който да отразява сферите им на дейност, осъществените партньорства и изпълняваните проекти.

Препоръчва се формиране на представителна работна група от експерти от всички заинтересовани страни и организации и изграждане на експертен екип за мониторинг, които да подпомага администрацията на общината при организиране и провеждане на наблюдението и оценката на изпълнение на Стратегията за развитие на социалните услуги.

Предложение за участници в работната група и експертния екип за мониторинг на изпълнението на Стратегията за развитие на социалните услуги:

- **Представители на местната власт** – членове на Общински дирекции, които участват в ръководството и управлението на общински програми или подкрепят инициативата и изпълняват функцията на посредници при осъществяването на мониторинг на програми и проекти на европейско, национално и регионално ниво.
- **Представители на СГО** – НПО, читалища, пенсионерски клубове, училищни настоятелства, социални организации и др.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **Институциите** – представители на държавните институции и ведомства в територията на общината и областта, като експерти при организиране на процесите за набиране, организирането и анализирането на специализирани данни и информация и изготвянето на експертни становища по конкретни индикатори за мониторинг.
- **Представители на бизнеса** – участват като партньор на гражданското общество, който осигурява експертна оценка, финансова и логистична подкрепа.
- **Медиите** – имат ключовата роля при популяризиране на инициативите и посредничат при диалога със широката общественост в процеса на мониторинг.
- **Експерти** – независими експерти, привлечени с цел изготвянето на адекватни становища и заключения по конкретните проблеми.

Взаимодействието между местната власт, бизнеса и гражданските организации при разработване на политики съдейства и за изграждане и развитие на местни партньорства и капацитет, тъй като постигането на консенсус по приоритетите на политиката е от особено значение за получаване подкрепата на общината при кандидатстване на неправителствените организации и фирми с проекти, които да допринасят за реализиране на общата местна социална политика.

Възможността за участието на представителите на бизнеса, неправителствените организации и бизнеса в откритите заседания на Общинския съвет е необходимо условие за продължаване на съвместната работа по прилагане на политиката, осъществяването на мониторинг и граждански контрол при оценяване на резултатите от различните политики.

VII. ПРАВИЛА И МЕТОДИКИ ЗА МОНИТОРИНГ, КОНТРОЛ И ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

1. ПРАВИЛА

Правилата, по които се осъществява процесът на управление (мониторинг, контрол и последваща оценка) на социалната политика и насърчаването на заетостта се състои от пет важни стъпки и измерения:

- а/ Задълбочено запознаване с проблема = стратегическо планиране;
- б/ Формулиране на правилни решения = разработване на политики;
- в/ Реализиране на решенията = прилагане на политики;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

г/ Проверка на прилагането и оценка на процесите = мониторинг/наблюдение и оценка;

д/ Предприемане на последващи - коригиращи и превантивни действия = контрол и подобряване на процесите.

Правилата за осъществяването на мониторинга като процес, включват следните стъпки:

- Подготовка;
- Събиране на информация;
- Анализирание на информацията;
- Определяне на силните и слабите страни, съответните възможности и заплахи;
- Изготвяне на мониторингов доклад;
- Връчване на мониторинговия доклад;
- Изготвяне на обобщен доклад от Кмета на общината до Общинския съвет, съдържащ и проект на план на действия за изпълнение на мерките, заложи в мониторинговия доклад;
- Одобряване на обобщения доклад с решение на Общинския съвет.

Процесът на осъществяване на мониторинга, контрола и последващата оценка на изпълнението на социалната политика и насърчаването на заетостта се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго/и длъжностно/и лице/а.

2. МЕТОДИКИ

Методите за осъществяване на мониторинг са представени в следната таблица:

КОЛИЧЕСТВЕНИ	КАЧЕСТВЕНИ
<ul style="list-style-type: none"> • Матрица на индикаторите • Допитване • Анализ на съдържанието • Вторичен анализ на данни • Факторен анализ 	<ul style="list-style-type: none"> • Социален експеримент • Дълбочинни интервюта • Дискусии във фокус групи • Проективни и ролеви методи • Наблюдение

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Ще разгледаме само основните принципи на различните методи, без детайлно да се описва тяхната технология и вариации.

Групата на **количествените методи** е съставена от следните видове методи:

- **Матрица на индикаторите.**

Той е ключов по отношение мониторинга и последващата оценка на политиките. Разработва се Матрица на индикаторите с цел се избегне разминаването между косвеното въздействие на инструментите на политиката и необходимостта от обективизиране на тяхното въздействие. Тя представлява таблица, в която се представят показатели, върху които общинската администрация въздейства пряко - **индикатори за продукт** и показатели, които еднозначно описват (характеризират) обекта на въздействие на политиката - **индикатори за въздействие**.

Всеки индикатор за продукт се характеризира със своята мерна единица, начална и целева стойност. В таблицата се попълват хронологично и регулярно постигнатите стойности на индикатора, като регулярността на попълване се определя съобразно естеството и срока на конкретната политика. По този начин, в хода на изпълнение на политиката се създава актуална и коректна база данни от индикатори, която позволява да се провери: хода на изпълнение на политиката, конкретни количествени постигнати резултати и степен на тяхното въздействие върху обекта на политиката (т.е. какви промени са постигнати - обективно и количествено измеримо). В случай, че постигнатите целеви стойности на индикаторите за продукт не водят до резултат на въздействие се оценяват факторите с външно влияние и се предприемат мерки за корекция на инструментите на политиката или самата матрица на индикаторите.

- Най-разпространеният количествен метод за събиране на информация е **допитването**.

То може да бъде изчерпателно или извадково в зависимост от това, дали се достига до всички единици от дадена съвкупност, или е подбрана само част от тях. Обособени единици на изследването могат да бъдат не само отделни лица, но и различни социални обекти, обединени от някакъв общ признак - домакинства, училища, болници, общини и др. Пълното множество от такива единици се нарича генерална съвкупност. Когато броят на единиците в генералната съвкупност е твърде голям, за да бъдат обхванати всички, се избира една част от тях (т.нар. извадка) за участие в допитването. Начинът, по който се определя тази част, се нарича метод на подбор.

- **Анализ на съдържанието.** При този метод се изучават мнения, нагласи, позиции,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

които вече са отразени върху текст, визуален или аудиоматериал. Например, ако е необходимо да се проследят обществените настроения по даден въпрос в определен период, предшестваш събирането на информация, възможно е да се направи анализ на съдържанието на материалите в местната преса (информации, анализи, коментари, снимки и др.), засягащи съответния проблем. Този метод проучва структурата на комуникацията, стремейки се да даде отговор на пет основни въпроса: кой съобщава нещо, какво е съобщението, към кого е отправено то, как и с какъв ефект е разпространено.

- **Вторичен анализ на данни.** При него са събират данни за вече отминал период, необходима е предварителна информация, за да се осъществи оценката или няма достатъчно време и/или възможност да се провежда самостоятелно изследване за събиране на нова информация, могат да се потърсят статистическа информация или данни от вече проведени изследвания. Тази информация се анализира отново от гледна точка на актуалния изследователски проблем и ако е необходимо и възможно, данните от наличните проучвания се подлагат на вторична статистическа обработка. Това дава възможност да се проследят мненията и нагласите на онези специфични групи, които са обект на конкретната оценка.

- **Факторен анализ.** Представява идентификация на основните фактори с най-висока степен на въздействие върху обектите на общинската политика. Измерването на степента на въздействие се реализира посредством иконометрични и социологически методи, съобразени с естеството на политиката и нейният обхват, като в резултат от неговото изпълнение се формира набор от външни фактори с най-висока емпирично изведена стойност на въздействието си върху обектите на съответната политика. В хода на изпълнение на тази политика външните фактори се наблюдават и при необходимост (съществено изменение в текущата стойност на някой от тях) се предприемат мерки за адаптиране на инструментите на политиката към тези външни промени.

- **Социален експеримент.** Използва се в редки случаи и се отнася до реализирането на единични проекти и прилагането на пилотни инструменти, с цел да се въведат добри практики. Социалният експеримент има основна роля в намиране на баланса между разходвани ресурси и постигнат резултат. Той се прилага в случаите в които положителният резултат е еднозначен и безспорен, но масовото прилагане на съответната практика е с висока разходна норма.

Групата на **качествените методи** е съставена от следните видове методи:

- **Дълбочинни интервюта** - метод на проучване при който се идентифицират основни проблеми и причинно-следствени връзки, както и възможни подобрения. Дълбочинните интервюта са техника за качествени проучвания, при която се провежда разговор между

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

изследователско лица и изследвано лице в рамките на половин до един час. Изключително подходящо е прилагането на метода при проучвания в области и тематика изискващи задълбочено обсъждане, или извличане на информация от експерти, както и при изследване на лица, които поради общественото си положение или разбираня не биха присъствали на други изследвания. Обикновено се прилагат при изследване на стандартни въпроси. В сценария се планират темите на разговора и някои водещи въпроси с или без предварително приготвен сценарий.

- **Дискусии във фокус групи** - структурирани или модерирани срещи на заинтересовани лица в обхвата на съответната политика (обикновено до 10-12 души), при които се идентифицират основни проблеми и причинно-следствени връзки, както и възможни подобрения под формата на свободен разговор. Изключително подходящо е прилагането на метода при проучвания в области и тематика изискващи задълбочено обсъждане и генериране на идеи и мнения. Резултатите обикновено не са представителни но са достатъчно задълбочени и дават възможност за формиране на основни хипотези.

- **Проективни и ролеви методи.** Представяват структурирани или модерирани срещи на заинтересовани лица в обхвата на съответната политика. Всяка група лица се поставят в определена ситуация изискваща взимане на решения, като на обсъждане се поставят отделни елементи от провежданата политика, а на участниците се поставя конкретна задача. Метода е близък до разработването на казус при който се формират групи с различни интереси, затова е подходящ за формиране обективен баланс на интересите при реализиране на политики.

- **Наблюдение чрез участие (включено наблюдение).** Методът се състои във формирането на работна група за наблюдение въздействието на определената политика, преди всичко ориентирана към социалните проявления и резултати от изпълнение на политиката. Групата се състои от заинтересовани лица и експерти в съответната социална сфера, като присъствието на социален антрополог или аналогичен специалист е препоръчителна. Методът е ориентиран към наблюдение процеса на въздействие и/или идентификация на проблеми и нужди от процесен тип. Конкретното прилагане се определя в зависимост от характеристиките на изследваната политика. Броя на експертните участници в групата за наблюдение следва да е преобладаващ. Целта на метода е да се възприема мнението на заинтересованите страни, но нейната работа е ориентирана към получаване на независима оценка за наблюдаваните обекти.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

VIII. ПРОЦЕДУРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

1. СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ (СРСУ)

Общинската стратегия за развитие на социалните услуги се разработва в съответствие със Закона за социалното подпомагане, Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане, Закона за закрила на детето, Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето, Закона за интеграция на хората с увреждания, Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хората с увреждания, Националния план за подобряване положението на възрастните хора с увреждания, настанени в институции и Националната програма за равни възможности на хората с увреждания и в пряка връзка с Областната стратегия за развитие на социалните услуги в област Шумен. Тя е ключов документ, който дефинира социалната политика в общината.

Кметът на общината е отговорен за разработването на Стратегия за развитие на социалните услуги. Стратегията обхваща период на изпълнение не по-малък от 5 години. Териториалните административни звена към съответните министерства и държавни агенции, които събират и разполагат с информация за социалните дейности и услуги, подпомагат разработването на стратегията, чрез участие на свои експерти и предоставяне на информация. При разработването, допълването и актуализирането на Стратегия за развитие на социалните услуги се привличат и представители на неправителствени организации, на фирми и на браншови организации.

Стратегията се приема от Общинския съвет, който контролира изпълнението ѝ.

Кметът на общината ежегодно внася в Общинския съвет отчет за изпълнението на Стратегия за развитие на социалните услуги, а при необходимост - и предложения за нейното допълване и актуализиране. Отчетите се представят за информация и на Областния управител.

Основната цел на стратегията е разработването на единна общинска политика в областта на социалните услуги, с цел подобряване на благосъстоянието на рисковите социални групи, чрез развитие и разширяване на предоставяните социални услуги, повишаване на тяхното качество и ефективност, при отчитане на спецификата на местно ниво. Развитието на социални услуги в общността следва да бъде приоритет в социалната политика на общината с цел предотвратяване риска от институционализация и социална изолация на уязвимите социални групи.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Стратегията е динамичен и отворен документ. Тя може периодично да бъде допълвана съобразно настъпилите промени в приоритетите на общината, в националното законодателство и други фактори със стратегическо значение.

Избраният подход за разработването на стратегията следва да съответства на одобрените от МТСП методични указания. Основният използван апарат в разработката е стратегическо планиране, почиващо на SWOT анализи и др. методи.

2. НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА СРСУ

Наблюдението и оценката на СРСУ, като неделима част от социалната политика се извършва с цел постигане на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмирането, управлението и ресурсното осигуряване на изпълнението на политиката. Наблюдението и оценката отчитат резултатите от изпълнението на всички документи, които допринасят за социалното развитие в община Смядово.

Предмет на наблюдение е изпълнението на целите и приоритетите, съгласно определени физически и финансови индикатори, организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление, и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на документите за стратегическо планиране в областта на социалната политика, социалното подпомагане, социалното включване, социалната закрила и др.

За постигане целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на СРСУ.

Системата за наблюдение на СРСУ обхваща:

- източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
- индикаторите за наблюдение;
- органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
- системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Наблюдението на изпълнението на СРСУ се извършва въз основа на данни на Агенция за социално подпомагане, Агенция по заетостта, Отдел „Закрила на детето”, РЗИ, Националният статистически институт, както и на данни от други надеждни регионални и местни източници на информация.

Орган за наблюдение на СРСУ е Общинският съвет.

В процеса на наблюдение на изпълнението на СРСУ, Общинският съвет осигурява участието на заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица при спазване

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на общинската социална политика и насърчаването на заетостта.

Общинският съвет като орган за наблюдение на изпълнението на СРСУ има следните задължения:

- осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за социално подпомагане и насърчаване на заетостта;
- координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;
- осигуряване съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи и обществените поръчки в социалната сфера;
- обсъждане и одобряване на доклади за наблюдението на документите за стратегическо планиране на социалната политика и насърчаването на заетостта;
- осигуряване на комуникация и взаимодействие с административните структури, участващи в процеса на изпълнение на национални, регионални и местни програми и стратегии за развитие на социалните услуги, структури и дейности;
- разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение в случай на установяване на проблеми и пропуски;
- определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на социалната политика и насърчаването на заетостта.

Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на СРСУ, като за резултатите от наблюдението на изпълнението на стратегията се разработва годишен отчет.

3. ОТЧЕТИ ЗА ОЦЕНКА НА СРСУ

Годишният отчет за наблюдението на изпълнението на СРСУ се **изготвя по определен от Кмета на общината ред** и се одобрява от Общинския съвет по негово предложение. Годишният отчет за наблюдението на изпълнението на СРСУ се изготвя и внася за обсъждане и одобряване

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

от Общинския съвет до 30 април на всяка следваща година. Копие от годишните отчети за наблюдението на изпълнението на СРСУ се изпращат до Областния управител.

Препоръчително е да се изработи структура на годишните отчети за наблюдение на СРСУ, която да се одобри от Кмета на общината и да се използва за целия период на наблюдение изпълнение на документа. Този подход улеснява подготовката на анализи и оценки на изпълнението на СРСУ за определен период с цел упражняване на контрол от страна на общинския съвет и гражданските структури и предприемане на коригиращи и/или превантивни действия.

Годишните отчети за наблюдението на изпълнението на СРСУ осигуряват информация за изготвяне на последващата (окончателната) оценка за тяхното изпълнение.

Докладите за последващи оценки предоставят информация за:

- постигнатия напредък в изпълнението на целите и приоритетите за развитието на социалните услуги в общината и насърчаването на заетостта;
- възникналите проблеми и предприетите от компетентните органи действия за тяхното преодоляване;
- прогноза за очакваното изпълнение на целите и приоритетите на СРСУ за следващия период на действие и др.

4. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ И ДАННИ ЗА ОЦЕНКА НА СРСУ

Оценката на изпълнението на СРСУ се извършва чрез сравняване на постигнатите резултати с данните за изходното състояние и базисния сценарий. Освен обективните технически и икономически резултати е необходимо да бъдат отчетени и неподлежащите на количествена оценка резултати, както и косвените резултати. На база на извършената оценка могат да бъдат предложени промени в някои от целите и параметрите на СРСУ, както и промени в инструментите за тяхното изпълнение.

В случаите, когато измерителите изискват наличие на данни, които не се събират от официалните институции, е необходимо да се разработи подход за набавянето им, който да отговаря на критериите за достоверност.

В случаите, когато се налага разработването на собствена система за набиране на необходимите данни за определен измерител, е много важно да се оценят средствата, които трябва да се вложат за използването му и да се приемат онези измерители които са по възможностите на Общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Основните надеждни източници на информация за извършване на оценката са:

- Годишни отчети за изпълнение на СРСУ на общината от предходни години;
- Информация на подадените, изпълнявани, прекратени и изпълнени проекти, съфинансирани от европейските фондове и др. донорски програми (МТСП, МОН, АСП, АХУ, АЗ, ИСУН);
- Въпросници и/или анкетни карти за анкетиране на членове на общинския съвет, общински експерти и гражданите в общината;
- Протоколи от публични обсъждания, работни срещи със социално-икономическите партньори на местно ниво и др. под, тематично свързани с реализацията на СРСУ;
- Работна статистика, работни документи и бележки, създадени от общинската администрация по време на изготвяне на СРСУ;
- Информация относно предишни осъществени планове и проекти на местно ниво;
- Статистически данни, създавани и обработвани от Общината;
- Актуализация на СРСУ (ако има такава);
- Годишни доклади за изпълнение на бюджета на общината;
- Данни от Национален статистически институт и Териториално статистическо бюро;
- Данни от Агенция за социално подпомагане/Дирекция „Социално подпомагане“;
- Данни от Агенция по заетостта/Дирекция бюро по труда;
- Данни от Регионална здравна инспекция;
- Данни от Регионалния инспекторат на МОН;
- Данни от местните социални структури и институции;
- Секторни, местни, регионални, национални и оперативни стратегии и програми.

Мониторингът и оценката предполагат изследване на базисна изходна ситуация и проследяване с времето на промените, до които довеждат интервенциите в резултат от прилагането на СРСУ. Това означава, че документът следва да съдържа индикатори и изходни данни за измерване на напредъка, чрез които се описва проблемът или ситуацията преди въвеждането на новата политика. Съответно изследва се новата ситуация на базата на сравнение с изходната.

IX. КЛЮЧОВИ ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Индикаторите представляват количествено измерване на постиженията от дадена интервенция. В етапа на изпълнение на конкретната социална политика, доброто количествено

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

измерване служи като основа за осъществяване на ефективен мониторинг и оценка на постиженията и дава ясна представа на Общината какво трябва да се постигне. Следва да се има предвид, че при определени обстоятелства даден индикатор може да не е удачен избор за измерване на определена специфична цел, и трябва да се видоизмени.

В практиката се е наложило използването на следните видове индикатори за :

- > **Продукт (Out.put1)** - произхождащи от директното изпълнение на проекти и мерки;
- > **Резултат (Result)** - отнасят се до последващи промени и ефекти, които се реализират от постигнатите продуктови индикатори;
- > **Въздействие (Impact)** - оценяват дългосрочното влияние на изпълняваната политика, определят се на планово или програмно ниво (а не за изпълнени мерки).

Подборът на конкретните индикатори за извършване на мониторинг за постигането на целите на политиката/програмата да бъде съобразен и с някои важни изисквания, известни като RACER (Relevant (**подходящи**) - съобразени с целите, които трябва да бъдат постигнати; Accepted (**приети**) - да се ползват с доверие от използващите ги заинтересовани страни; Credible (**правдоподобни**) - да бъдат ясни за широката публика, без да се налага да бъдат подробно обяснявани; Easy (лесни) - за наблюдение, опростени и не изискващи много големи разходи; Robust (устойчиви) - на манипулации, регистриращи както положителните, така и отрицателните ефекти на оценяваната мярка.

При разработването на индикаторите трябва:

- > Прецизно да се дефинират целите, чието постигане се оценява, а не с конкретните индикатори. Валидността и приложимостта на индикаторите зависят от тяхната обвързаност с резултата, който трябва да се постигне.
- > Резултатът да се измерва с балансиран набор от индикатори. Единичните индикатори рядко измерват задоволително оценявания резултат.
- > Да се използват възможно най-опростени индикатори, не изискващи големи разходи за тяхното следене. Винаги е по-изгодно да се използва информация от вече съществуващи източници, отколкото да се събират нови данни.

Изборът на индикатори трябва да бъде съобразен с целите на политиката/програмата. Обикновено се разграничават три йерархично структурирани цели - общи, конкретни и оперативни. Индикаторите трябва да бъдат верифицирани спрямо целта, която се предполага, че

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

обслужват, т.е. индикаторите трябва да позволяват да се измери до каква степен една политика е била правилно изпълнена и нейните цели са постигнати.

За да могат да послужат за мониторинг или оценка на въздействие на конкретна политика, индикаторите трябва да позволяват използване на достатъчно голяма база данни. Ето защо най-подходящо е да се използват показатели, включени в официалната статистическа информация, които се събират и изчисляват от АСП, АЗ, РИ на МОН, РЗИ, НСИ, Евростат и други институции.

Могат да се формулират няколко **обобщени методически съвета** за разработването на индикатори за оценка на социалната политика:

1. Започва се с прецизно дефиниране на целите, чието постигане се оценява, а не с конкретните индикатори. Валидността и приложимостта на индикаторите зависят от тяхната обвързаност с резултата, който трябва да се постигне.
2. Измерва се резултата с балансиран набор от индикатори. Единичните индикатори рядко измерват задоволително оценявания резултат.
3. Трябва да се използват възможно най-опростени индикатори, не изискващи големи разходи за тяхното следене. Винаги е по-изгодно да се използва информация от вече съществуващи източници, отколкото да се събират нови данни.
4. Тестват се чувствителността на индикаторите спрямо промените, които трябва да бъдат извършени. Индикаторите трябва да могат да регистрират положителните и отрицателните резултати, настъпващи при реализацията на оценяваната програма.
5. Препоръчително е да се избягва създаването на погрешни стимули. Индикаторите трябва да стимулират постигането на желаните цели и резултати.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ИЗМЕРИТЕЛИТЕ /ИНДИКАТОРИТЕ/

Много е трудно да се дадат точни рецепти за начина, по който се разработват измерителите, тъй като това е един процес, който изисква творчески подход от работната група. Избраните измерители за всяка СРСУ е необходимо да бъдат съобразени с особеностите на самата стратегия, за да подпомагат нейното изпълнение. В зависимост от поставените генерални и специфични цели в програмата работната група разработва набор от измерители за всяка специфична цел.

Община Смядово има приет Общински план за развитие за периода 2014-2020 г., в който са заложили ключовите индикатори за мониторинг, наблюдавани и оценка изпълнението на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

плановия документ и някои от тях се отнасят директно за социалната политика и насърчаването на заетостта в общината. От друга страна Общината има разработена и приета СРСУ за периода 2011-2016 г., в която също са заложили индикатори за оценка изпълнението на социалната политика.

Системата от индикатори за наблюдение и оценка има за крайна цел да повиши ефективността и ефикасността на използваните материални, финансови и човешки ресурси за постигане на желаните резултати и въздействие.

Избраните индикатори са:

- ✓ **Конкретни** – ясни са за разбиране и лесни за събиране и обобщаване на информацията;
- ✓ **Измерими** - за тях съществуват методи и инструменти за измерване на стойностите им, налични са и в случай на нужда може да бъде агрегирана достатъчно информация и количествени данни;
- ✓ **Достъпни** - има информационно осигуряване от надеждни източници с необходимата периодичност и качество и са достъпни на приемлива цена;
- ✓ **Адекватни** - обосновани и подходящи по отношение на целите и приоритетите за развитие;
- ✓ **Обвързани са с времето** - на базата на периодична информация, позволяваща сравнения между базови, междинни и целеви стойности в процеса на наблюдение на напредъка и постигането на целите.

За целите на отчитане изпълнението на СРСУ ще се използват следните видове индикатори:

- **Общи индикатори**
- **Специфични индикатори:**
 - индикатори за въздействие;
 - индикатори за резултат.

Общите индикатори отчитат приноса на община Смядово за постигане целите на Стратегия „Европа 2020” и Националната програма за реформи. Те включват и индикатори в областта на регионалната политика за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2014 - 2020 г.

ОБЩИ ИНДИКАТОРИ В ОПР, ОТНОСИМИ КЪМ СРСУ

- **Заетост на населението на възраст 20-64 г. (%)** – Източник: Агенция по заетостта и НСИ
- **Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище (%)** – Източник: Училища в община Смядово
- **Нарастване на дела на висшистите на 30-34 г. (%)** – Източник: НСИ

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- **Брой новосъздадени работни места - Източник: АЗ**
Специфичните индикатори за въздействие и резултат са представени в таблицата по-долу.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Индикатор	Мярка	Източник на информация
Население на община Смядово	Брой	НСИ
Деца в детските градини	Брой	Община Смядово
Ученици в училищата	Брой	Община Смядово
Намаляване равнището на безработица	(%)	АЗ
Коефициент на заетост	(%)	НСИ
Коефициент на икономическа активност	(%)	НСИ
Наети на работа безработни лица след курсове за квалификация	Брой	АЗ
Осигурени работни места за лица в неравностойно положение	Брой	АЗ
Съвместни проекти реализирани в партньорство с НПО	Брой	Община Смядово
Предоставяни социални услуги	Брой	Община Смядово
Брой проекти за предотвратяване на социалното изключване и изолация	Брой	Община Смядово
Новоизградени обекти на социалната инфраструктура	Брой	Община Смядово
Обновени обекти на социалната инфраструктура	Брой	Община Смядово
Брой обхванати лица, ползващи социални услуги	Брой	Община Смядово
Брой изоставените деца	%	Община Смядово
Деца в риск, попаднали в институции	%	Община Смядово
Брой приемни семейства	Брой	Община Смядово
Брой потребители на услуги за подкрепа и грижи в домашна среда	Брой	Община Смядово
Брой услуги, консултации и подкрепа на деца и родители от семейства в риск	Брой	Община Смядово
Информационни кампании и програми за превенция на насилието и рисковото поведение сред учениците	Брой	Община Смядово
Ресурсни учители за деца с увреждания в масовите училища	Брой	Община Смядово
Обекти и сгради с подобрена достъпна архитектурна среда	Брой	Община Смядово
Брой Лични, Социални асистенти и Домашни помощници	Брой	Община Смядово
Създаден 1 (един) Дом за стари хора с капацитет 30 места	Брой	Община Смядово

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на социалната политика, определена със СРСУ се осъществява от Кмета на община Смядово и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции.

В процеса на наблюдение на изпълнението на тази политика следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред Общинската администрация и екипа за управление, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на тази политика и плановия документ, който я определя.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на СРСУ и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно и социално развитие. Местните органи на управление в община Смядово трябва да се стремят да осигурят условия за:

- Периодични срещи между заинтересованите страни;
- Участие в съвместни проекти;
- Привличане на представители на заинтересованите страни в наблюдението на изпълнението на СРСУ;
- Организиране на форуми и други събития в рамките на проекти за идентифициране на основните форми за взаимодействие, разпределяне на отговорностите и мобилизиране на местните ресурси;
- Включване на местната общност и поддържането на контакти с местните граждански групи и институции, с цел осигуряване на прозрачност в местната политика;
- Своевременно информиране на обществеността чрез сайта на общината в Интернет за предприетите действия от страна на администрацията по реализацията на СРСУ.

За подпомагане процеса на партньорското участие и за осигуряване на добър информационен поток могат да бъдат използвани следните инструменти:

- интерактивна електронна страница;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- съвещаване чрез електронни пощи;
- напечатани брошури, обобщаващи целта и приоритетите на СРСУ, източници на информация и полезни контакти при прилагането на програмата;
- провеждане на информационни срещи, за да се представи процесът на изпълнение на СРСУ на партньорите и др.

В заключение можем да обобщим, че осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, изпълнение, мониторинг, оценка, актуализиране и съгласуване на социалната политика, в частност и на СРСУ се осъществява от Кмета на община Смядово и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции.

В процеса на наблюдение на изпълнението на Стратегията за развитие на социалните услуги следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.